

Torvehandel gennem tiderne

I vor moderne tid er der mangt og meget, man desværre maa, sige farvel til. Mennesker, som er sat), gammeldags, at de ikke har glemt, der findes noget, som hedder traditioner, føler uvilkaarligt et stik i hjertet, naar de hører, at noget af det gamle, som var os sympatisk, skal forsvinde, og man gruer ved tanken om, hvad der bliver det næste, som skal tages fri os, og over hvilket byens vise fædre tænker at udtale dødsdommen.

Man mindes med vemod de hyggelige gammeldags torvedage, da landboer og andre havde studepladser paa Torvet, endog helt op paa fortovet, da handelen saavel som snakken gik lystigt paa, det gamle torv. Torvepriserne plejede at ligge noget under butikspriserne, især dersom man kom kort før det var paa tide for de handlende at bryde op og begive sig hjemad.

Det var nu ikke alene, fordi varerne var billigere paa Torvet, men man kunne være sikker paa, at varerne var aldeles friske; nylagte æg, friskslagtet fjerkræ, især kyllinger, som kom levende til Torvet og ma^gtte lade livet der, frisk kærnet landsmør, grønsager og bær var ligeledes friskplukkede; det gik skam ikke an at komme med gamle overgemte varer.

Biler er selvfølgelig ikke at foragte, heller ikke alle de moderne maskiner, som er blevet til stor hjælp for folk, men det er nu ikke meningen, at de helt og holdent skal fortrænge menneskene, hvilket de i virkeligheden heller ikke kan, selv om der gøres ihærdige forsøg herpaa; naturligvis inden for visse grænser. Man hører af og til, at datamaskiner eller andre regnemaskiner kan regne forkert, fordi „indmaden" er i uorden. Biler, hvor bekvemme de end er, og hvor hurtigt de end kan køre, er meget farlige ting, for børn og unge mennesker er en bil et farligt stykke legetøj, idet en bil maa behandles med en vis forsigtighed. Før bilernes tid, dengang man kun havde den gamle trofaste Lotte, der støt og sikkert trak kareten, hændte der ikke langt nær saa mange færdselsulykker, som siden bilerne er kommet til. Trods de store fordele, som der er ved bilerne, er der ogsaa en del ulemper ved dem. De kanter forrovene næsten overalt. Mange steder storar de parkeret et godt stykke op paa fortovet. Den del af fortovet nærmest husene er optaget af de handlendes varer. Af fortovet, som skulle være reserveret de gaaende, er der pas, sine steder kun en smal strimmel til overs, og da maa, man passe meget paa, at man ikke bliver paakørt af en cykel eller en knallert, som egentlig ikke burde have noget at gøre der.

Man taler saa smukt om fremtid; med der skal være maade med alting, det maa ikke udarte til vandalisme; man maa i det mindste forsøge at bevare lidt af det gamle, som var os sympatisk.

Der var i Horsens en mand, som skænkede det meste af sin formue til byens forskønnelse. Til tak fik han en mindeplade foran det hus, hvor han blev født. Dermed var den sag ude af verden. Hvor længe mindepladen faar lov at være i fred og ro, er ikke godt at vide. En skønne dag kommer man maaske i tanker om, at den, ligesom Emil Bojsen var det, er en hindring for trafikken og mat), fjernes. Man har set, hvordan det gik med hans villa og hans dejlige have. I min barndom strakte haven sig fra Gasvej til Villavej. Gik man forbi den en foraarssdag, var det en fryd for øjet at se de første spæde knopper og de første foraarssblomster spire frem derinde,

og højen i haven var helt dækket af krokus i smukke, glade farver, vintergækker og andre foraarssblomster. Der var ingen tvivl om, et den mand havde smag og sans for det skønne. Nu er der nærmest villaen bare nogle faa træer og lidt græs tilbage af haven, resten er blevet til en cementeret plads med en tankstation paa. En sørgelig parodi paa hele herligheden. Pengene, som han skænkede, blev ganske vist brugt til byens forskønnelse, idet den smukke Beringspark blev anlagt paa det gamle banegaardsterren. Det kan ikke nægtes, at det ligeledes var en smuk tanke at mindes Horsens navnkundige søn Vitus Bering, men det var ogsaa paa høje tid, man gjorde det. I udlandet, særlig i Amerika, var Vitus Berings navn mere kendt end i Danmark; derovre læser børn i skolen om Berings rejser, som de læser om Marco Polos rejser. For adskillige sar siden havde der engang været tanker fremme om at opstille en statue af Vitus Bering paa Torvet. — Godt at det kun blev ved tanken, for nu havde den vel været i vejen for bilerne og havde maattet dele skæbne med den smukke flerarmede lygte med kummerne, der engang havde sin plads midt paa Torvet og pyntede smukt, hvor den stod.

Den lille rest, der er tilbage af torvehandelen, skal maaske forvises til Fugholm. Hvor længe den og den gamle gade faar lov til at være i fred, er der ingen som ved. Msaske bliver hele gaden engang revet ned for at gøre plads til flere biler.

Selve torvehandelen er jo blevet indskrænket betydeligt, da det blev anset for at være sundhedsfarligt,

at fødevarer stod udstillet og blev falbudt under aaben himmel, der kunne komme støv og snavs i varerne. Saadan hed det dengang. Jeg kan ikke indse, at det kunne være mere sundhedsfarligt end al den benzinos og uddunstninger, vi dagligt indaander. Heller ikke at der kan være noget at udsætte paa de varer, som sælges paa et aabent torv. De fleste handlende har jo næsten den halve butik udenfor paa gaden.

For et par dage siden kom jeg forbi en butik, hvor der udenfor stod flere kasser med kraftigt spirrende kartofler. Det skulle de i gamle dage have vovet at komme med paa Torvet, da havde de pænt fanet lov til at tage hele krammet med sig hjem igen. Pa.a et supermarked og andre steder, hvor man kan købe fødevarer, vrimler det med dybfrosne varer, som om disse skulle være bedre end friske varer. Naar fødevarer fryses ned, er det, for at de skal kunne holde sig længere, men man glemmer, at det gaar ud over aromaen, og fedevarerne faar en flad smag, som naar man stikker tungen ud af vinduet. — Nutidens mennesker, der er blevet vant til den slags ting, finder selvfølgelig, det er, som det skal være. De jager med deres kurve fra det ene sted til det andet; det er nemlig saa bekvemt at handle i et supermarked, og det tager næsten ingen tid at gøre det.

I gamle dage, da man gik paa Torvet og gjorde sine indkøb, tog det betydeligt længere tid, men det gjorde ingenting, for tid havde man dengang nok af. Det var tradition, at man skulle paa Torvet, naar det var torvedag. Man gik fra den ene

stand til den anden, spurgte paa varernes pris, fik sig en hyggelig pas-siar med de handlende og med sine venner, som ligeledes var der for at gøre indkøb. Den hyggelige, gemytlige stemning, der herskede paa Torvet dengang, er forlængst forsvundet, for den hører ikke hjemme i vor forjagede tid. Vi, som endnu husker, hvordan det var, vil føle savnet, naar døds klokken klemter for de sørgelige rester af det, som engang var os **en kær** tradition.

ELLEN BACHE.